



provincie :: Utrecht

Provinciaal Waterplan 2010-2015

Strategische Visie op het Waterplan Ontwerp



Samen maken we Utrecht mooier

Provinciaal Waterplan 2010-2015

**Strategische Visie op het Waterplan
Ontwerp**

29 april 2008

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING - 5 -

2 WATERSYSTEMEN: EEN TOEKOMSTVERKENNING - 7 -

3 BELEIDSVISIE..... - 19 -

1 INLEIDING

Voor u ligt de strategische visie op het Waterplan 2010-2015 van de provincie Utrecht. In onze visie geven wij richting aan ons beleid voor waterbeheer en waterveiligheid in Utrecht voor de periode 2010-2015. Een lange termijn-verkenning ligt daaraan ten grondslag. Het Waterplan zal eind 2009 aan PS ter besluitvorming worden aangeboden.

Ons Waterplan wordt een regionaal waterplan zoals bedoeld in artikel 4.4 van de nieuwe Waterwet, die waarschijnlijk in het najaar van 2009 in werking treedt. Het Waterplan heeft een looptijd van 2010 t/m 2015. Het deel strategisch beleid (deel I) van het Grondwaterplan 2008-2013 zal hierin worden opgenomen. Het Uitvoeringskader Baggerspecie en het operationeel beleid (deel II) van het Grondwaterplan blijven van kracht.

In dit hoofdstuk gaan wij in op enkele belangrijke achtergronden en aanleidingen voor dit Waterplan: de voortgaande ruimtelijke ontwikkeling in onze provincie, de veranderingen in onze watersystemen, mede onder invloed van klimaatverandering en veranderende wetten en verhoudingen. Daarnaast gaan wij in op de kaders die het Rijk ons heeft meegegeven in het Nationale Waterplan.

Zowel door Rijk, provincie als waterschappen is in 2008 parallel gewerkt aan de ontwikkeling van nieuw beleid. Onze visie is daarbij tot stand gekomen in overleg met onze mede-overheden en met de waterbeheerders in onze provincie.

Water in Utrecht

Utrecht is rijk aan verschillende watersystemen. Centraal ligt de Heuvelrug met zijn grote zoete grondwatervoorraad, omringd door lagere, door kwel gevoede gebieden. In het oosten bevindt zich de zandige, met beken doorsneden Gelderse Vallei, en in het westen uitgestrekte veenweidegebieden met plassen en droogmakerijen. De

geschiedenis van de Nederlandse delta laat zich aflezen uit de verschillende oude rivierlopen in onze provincie. De Nieuwe Hollandse Waterlinie getuigt van de vroegere verbondenheid tussen water en defensie. Verder is Utrecht op watergebied de "draaischijf van West-Nederland": Het Amsterdam-Rijnkanaal is een belangrijke transportas en draagt tevens bij aan de zoetwatervoorziening van West-Nederland.

Voortgaande ruimtelijke ontwikkelingen

De regio Utrecht vervult een essentiële rol in de economie van Nederland. Door de centrale ligging heeft de regio een schakelfunctie tussen de Randstad en andere regio's in Nederland. De regio is in trek als vestigingsplaats voor bedrijven en er bestaat een grote druk op de woningmarkt. De verstedelijkingsbehoefte, de economie en de mobiliteit blijven groeien. Binnen het NV Utrechtgebied bestaat in de periode 2015-2030 een behoefte aan 65.000 extra woningen. Daarnaast is er behoefte aan werkgelegenheidslocaties en zal de bereikbaarheid van de provincie versterkt moeten worden. Naast herontwikkeling van bestaande woon- en werkgebieden zal daarbij ook worden ingezet op nieuwe uitleglocaties. Onze provincie zal dus drukker worden en intensiever gebruikt worden, met als gevolg hogere eisen aan onze watersystemen. Gekoppeld aan deze verstedelijkingsopgave zal intensief worden ingezet op het behoud van de diversiteit aan landschappen die Utrecht zo gevarieerd en aantrekkelijk maakt.

Watersystemen en klimaatverandering

Klimaatverandering, en de gevolgen daarvan op onze watersystemen, vragen om aandacht. De specifieke aard van de klimaatverandering is moeilijk voorspelbaar. Er bestaat een bandbreedte aan scenario's (zie hoofdstuk 2). Effecten komen tot uiting in stijging van het zeeniveau, in grotere fluctuaties van de afvoerregimes van de grote rivieren en in een grilliger patroon van natte en droge perioden, waarbij de optredende neerslagintensiteiten hoger zullen zijn dan tot nu toe gebruikelijk.

Klimaatverandering heeft daarmee op termijn grote gevolgen voor het waterbeheer en de waterveiligheid in onze provincie. De

opgaven voor de korte en middellange termijn (tot 2015) zijn voor het waterbeheer inmiddels goed in beeld gebracht en opgenomen in Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), Kaderrichtlijn Water-uitwerkingen (KRW) en watergebiedsplannen. De meest recente klimaatrapportages (IPCC) bevestigen de noodzaak hiervan, maar agenderen ook de noodzaak om verder te kijken en te anticiperen op ontwikkelingen die tot 2100 zouden kunnen optreden.

Nieuwe wetten en verhoudingen

Door schaalvergroting en delegatie van taken vanuit de provincie zijn de waterschappen uitgegroeid tot professionele organisaties met bijbehorende rollen en verantwoordelijkheden. Dat heeft geleid tot nieuwe verhoudingen in het regionale waterbeheer. In hoofdlijnen kan de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden van provincie en waterschappen in de beleidscyclus als volgt worden weergegeven. Provincie: kaderstelling en normstelling (het 'wat'). Waterschap: uitvoering/beheer (het 'hoe'). Provincie: toezicht op uitvoering.

De nieuwe Waterwet, die waarschijnlijk in het najaar van 2009 in werking treedt, zal beide partijen de juridische instrumenten gaan bieden om aan die rollen en verantwoordelijkheden adequaat invulling te geven. Inherent aan de nieuwe verhoudingen is dat de sturing van de provincie richting waterschappen op hoofdlijnen plaatsvindt. Bij de aanpassing van de provinciale regelgeving aan de nieuwe Waterwet, alsmede bij het gebruik van andere sturingsinstrumenten, zal dit uitgangspunt in acht worden genomen.

Op 1 juli 2008 treedt naar verwachting de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) in werking. De sturingsfilosofie in de nieuwe Wro is samen te vatten als "decentraal wat kan, centraal wat moet". De nieuwe Wro is fundamenteel anders dan de huidige WRO. In de Wro veranderen de taken en bevoegdheden zo ingrijpend, dat sprake is van een stelselwijziging. Met de Wro krijgt de provincie nieuwe instrumenten om haar ontwikkelings- en uitvoeringsgerichte rol beter uit te kunnen voeren. Tegelijkertijd vervallen instrumenten die minder goed bij deze nieuwe rol passen, maar die hun nut hebben bewezen voor de provincie als toezichthouder. De belangrijkste en wellicht bekendste verandering is het vervallen van goedkeuring van bestemmingsplannen. Voor de provincie geldt: als zij een

"provinciaal belang" heeft benoemd, dan kan zij Wro-instrumenten inzetten ter borging/realisering van haar belang.

Voor zover ons nieuwe Waterplan ruimtelijk relevant is, zal het worden aangemerkt als (thematische) structuurvisie als bedoeld in de nieuwe Wro.

Kaders van het rijk

Het kabinet zal in 2009 een nieuw waterplan publiceren. Eerste stap om te komen tot dit plan was de agenderende watervisie van eind 2007. De watervisie is het begin van een proces "dat vanuit een duurzaamheidsperspectief toewerkt naar een integraal plan voor een klimaatbestendige waterhuishouding van Nederland". Thematisch is de watervisie van de provincie hierop afgesteld.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren wij een analyse van onze watersystemen. Centrale vraag daarbij is geweest: Hoe ontwikkelen zij zich tot circa 2050, welk beleid hebben wij reeds ingezet en welke belangrijke vragen liggen er nog voor de toekomst. De opgaven die hieruit naar voren komen, zijn neergelegd in onze beleidsvisie in hoofdstuk 3.

2 WATERSYSTEMEN: EEN TOEKOMSTVERKENNING

Toekomstige ontwikkelingen

Wat de toekomst voor onze watersystemen kan betekenen, presenteren wij in dit hoofdstuk in een vijftal kaartbeelden. Wij hebben hiermee de analyse van het Rijk voor de Randstad (Randstad in Zicht, februari 2008) met gebruikmaking van eigen kennis en onderzoek nader voor Utrecht ingekleurd. Per kaartbeeld schetsen wij kort de mogelijke ontwikkelingen in de betrokken watersystemen tot 2050, de inspanningen die wij nu reeds samen met onze waterpartners verrichten en welke vragen daarnaast nog open staan voor de toekomst.

De kaarten schetsen de mogelijke knelpunten die tot rond 2050 optreden rondom de volgende thema's:

- Nattere omstandigheden: 'Meer water'.
- Warmere en drogere omstandigheden: 'Warmer en droger'.
- Bodemdaling en verzilting: 'Meer daling, meer zoute kwel'.
- Overstromingsrisico: 'Hoger risico'.
- Waterkwaliteit: 'Het moet schoner'.

Klimaatverandering

Het KNMI heeft in 2006 op basis van de bevindingen van de IPCC vier scenario's voor de klimaatontwikkeling in Nederland gepresenteerd. Deze vier scenario's zijn gekozen aan de hand van twee variabelen: de temperatuurstijging en de verandering in luchtstromingspatronen.

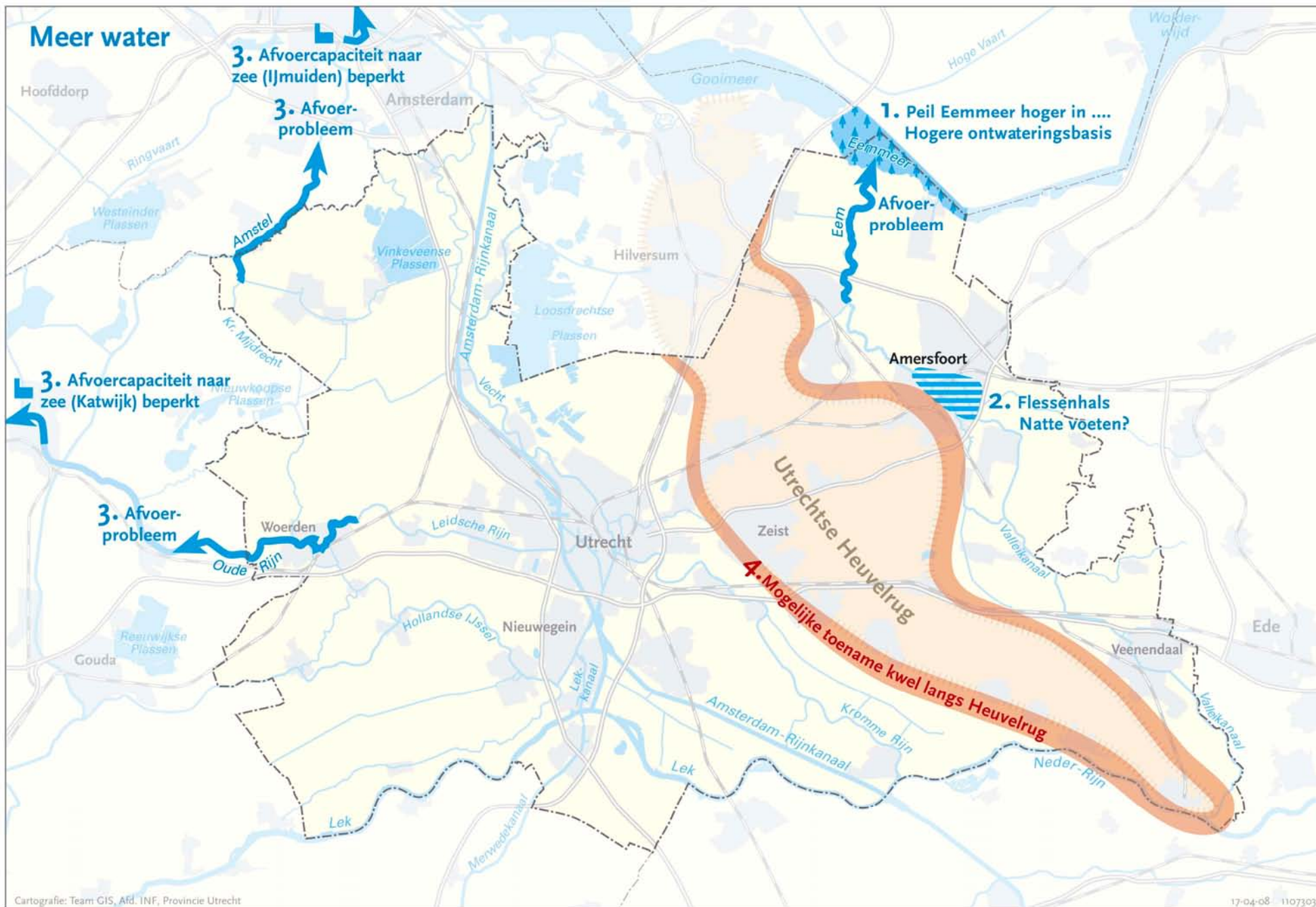
Het scenario G (gemiddeld) gaat uit van een stijging van 1°C in 2050 t.o.v. 1990. Het scenario W (warm) gaat uit van een stijging van 2°C in 2050 t.o.v. 1990.

Beide scenario's kennen ook een plusvariant (W+ en G+) waarin wordt uitgegaan van een verandering in het luchtstromingspatroon met hogere neerslagsommen als gevolg.

Het is nu nog niet te voorspellen welk van de vier scenario's het dichtst bij de werkelijke ontwikkeling ligt. De vier scenario's kennen wel een gemene deler:

- Opwarming zet door.
- Winters worden natter.
- Nog extremere zomerbuien.
- Zeespiegel blijft stijgen.
- Weinig veranderingen in het windklimaat.

In de tekst van dit hoofdstuk worden verschillen tussen de scenario's (indien relevant) toegelicht.



Meer water

2050: Wat komt er op ons af?

Volgens alle klimaatscenario's zal er in de winter meer regen gaan vallen. Ook zullen de buien heviger zijn waardoor watersystemen in korte tijd veel water krijgen te verwerken. Dit is het duidelijkst te zien in de zomers volgens de scenario's W en G. De rivier wordt meer gestuurd door neerslagpatronen met als gevolg grotere (piek)afvoeren. Door zeespiegelstijging zullen rivierstanden in West-Nederland stijgen en zal wellicht op termijn het peil van het IJsselmeer worden verhoogd. Of, en in hoeverre, het peil van het Eemmeer omhoog gaat, is nog onduidelijk.

Indien het peil van het Eemmeer omhoog gaat (kaart: punt 1), gaat het peil van de Eem mee omhoog. Het water van het Valleikanaal kan dan minder goed worden afgevoerd. Dit is van invloed op de kans op wateroverlast in en nabij Amersfoort en Leusden (kaart: punt 2).

De afvoermogelijkheden van het westelijke veenweidegebied via de Amstelboezem en de Oude Rijn zijn nu al aan een plafond gebonden door de beschikbare spui- en maalcapaciteit naar zee bij IJmuiden en Katwijk en worden op termijn krapper door zeespiegelstijging (kaart: punt 3). Tot 2050 gaan de KNMI klimaatscenario's uit van een stijging van 15 tot 35 cm.

In stedelijk gebied treedt op sommige plaatsen grondwateroverlast en op andere plaatsen onderlast op. Problemen spelen met name op lokale schaal en hebben op de meeste plaatsen geen direct verband met de klimaatontwikkelingen. Door het toenemende gemiddelde neerslagoverschot in de winter kan, afhankelijk van locatie en klimaatscenario, langs de randen van de Heuvelrug de grondwaterstand hoger worden met mogelijke gevolgen voor bestaande en nieuwe woonwijken (kaart: punt 4). Indien meer kwel optreedt biedt dit kansen voor de, nu vaak verdroogde, natuur langs de flanken van de Heuvelrug.

Uit de studie "verkenning robuuste watersystemen" van de Unie van Waterschappen blijkt dat sommige gebieden met veel verhard oppervlak in het W+ scenario een (veel) grotere wateropgave

krijgen. Als het aantal dagen met extreme neerslag toeneemt, heeft dit ook gevolgen voor de riolering. De frequentie waarmee overstort optreedt zal toenemen. Hierdoor wordt de waterkwaliteit negatief beïnvloed. Als er geen maatregelen worden genomen, kan het ook vaker voorkomen dat water op straat komt te staan doordat de riolering het water niet kan verwerken.

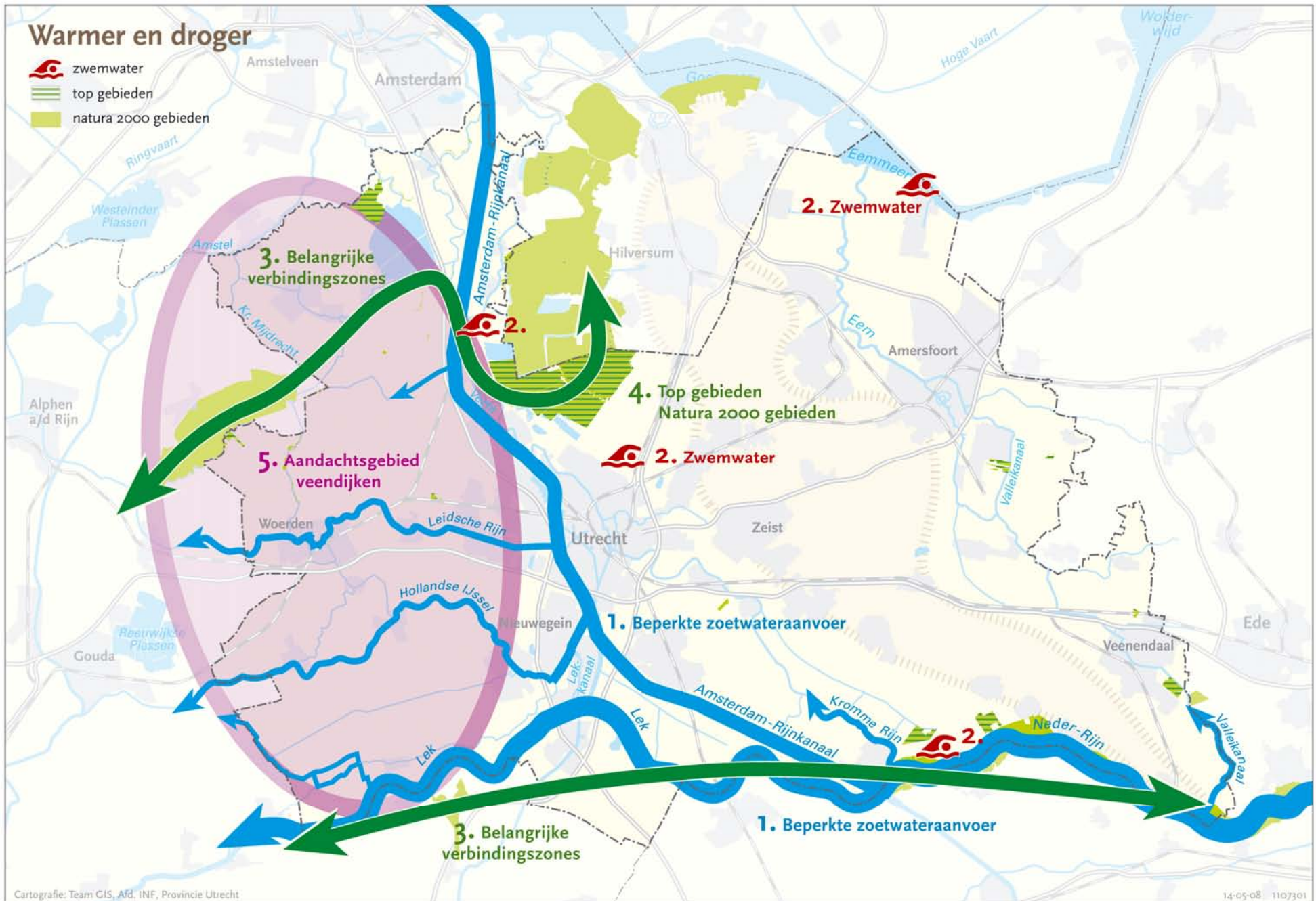
Huidige inspanningen

In het bestaande beleid, ingezet met WB21, is al rekening gehouden met een veranderend neerslagpatroon. Er wordt gewerkt met de trits vasthouden, bergen en afvoeren. De verwachting is dat het watersysteem in 2015 op orde is volgens de werknormen van het NBW-actueel. Mede doordat maatregelen vaak groter worden gedimensioneerd dan de norm aangeeft, is de speling bij realisatie van de NBW-normen meestal voldoende.

In het kader van duurzaam stedelijk waterbeheer is al veel aandacht besteed aan het saneren van schadelijke overstorten. In 2007 voldeed 70% van de gemeenten aan de basisinspanning riolering en heeft 33% van de gemeenten het waterkwaliteitsspoor breed uitgewerkt. De maatregelen die hieruit voortvloeien moeten in 2015 zijn genomen. Dit is ondanks de achterstand in uitvoering nog steeds haalbaar. In 2007 is reeds 34% van de afgesproken maatregelen uitgevoerd.

Vragen voor de toekomst

- Hoe kan de bergingscapaciteit in peilvakken, de capaciteit van de boezem en de gemaal- en spuicapaciteit bij Katwijk en IJmuiden beter op elkaar worden afgestemd?
- Wat is de gewenste bergings- en afvoersituatie in het Vallei/Eemstelsel bij verschillende klimaatscenario's en verschillende peilsenario's voor het Eemmeer?
- Op welke wijze kan, zeker omdat droogte vaker zal optreden, water worden vastgehouden en kunnen de extra neerslaghoeveelheden worden benut als bron van kwalitatief hoogwaardig zoet water?



Warmer en droger

2050: Wat komt er op ons af?

De klimaatscenario's gaan uit van een temperatuurstijging van 1 tot 2 graden °C in 2050. De hoeveelheid neerslag in de zomer blijft in scenario W en G ongeveer gelijk. In de + scenario's neemt de hoeveelheid neerslag in de zomer af. In alle scenario's zal de verdamping in de zomerperiode toenemen waardoor meer droogte optreedt, het meest in de + scenario's.

Het effect van klimaatverandering op het grondwatersysteem is zeer complex, met regionaal grote verschillen en grote onderlinge verschillen tussen de scenario's. Afhankelijk van het klimaatscenario stijgen de grondwaterstanden of dalen deze juist (de + scenario's). Vooral in het W+ scenario kan de kwel langs de Heuvelrug verminderen.

In droge situaties vereist de watervraag voor het stroomgebied Amstelland soms nu al om een bovenregionale afweging. Technisch kan er weliswaar voldoende water via de Lek en Waal het Amsterdam-Rijnkanaal worden ingelaten, maar dit gaat ten koste van de gebruiksmogelijkheden van de rivieren voor scheepvaart. In een dergelijke situatie wordt het water verdeeld volgens de landelijke verdringingsreeks.

Utrecht is een belangrijk verdeelpunt van water, ook richting het westen van het land. Voor de verdere verdeling binnen Amstelland is een regionale verdringingsreeks opgesteld. Tekorten zullen vaker gaan voorkomen, vooral bij het W+ scenario (kaart: punt 1).

Een warmer klimaat leidt tot hogere watertemperaturen. Deze kunnen directe negatieve effecten hebben op de waterkwaliteit. Bijvoorbeeld door lagere zuurstofgehalten en een versterking van de gevolgen van eutrofiëring. Hogere watertemperaturen worden ook veroorzaakt doordat bij lage afvoeren er vaak juist een grote vraag naar koelwater is. De koelwaterlozingen verhogen de watertemperatuur en hebben op veel plaatsen meer invloed dan opwarming door klimaatverandering.

Doordat het water warmer wordt, zal de groei van schadelijke bacteriën en blauwalg versnellen. Op de kaart (kaart: punt 2) zijn enkele zwemwaterlocaties weergegeven die in het verleden al eens zijn gesloten wegens de blauwalg problematiek.

Bij een toename van het aantal warme dagen neemt de behoefte van de bevolking aan zwem- en vaarwater toe. Een toename van zwemmers betekent dat de kwaliteit van het zwemwater meer aandacht vraagt.

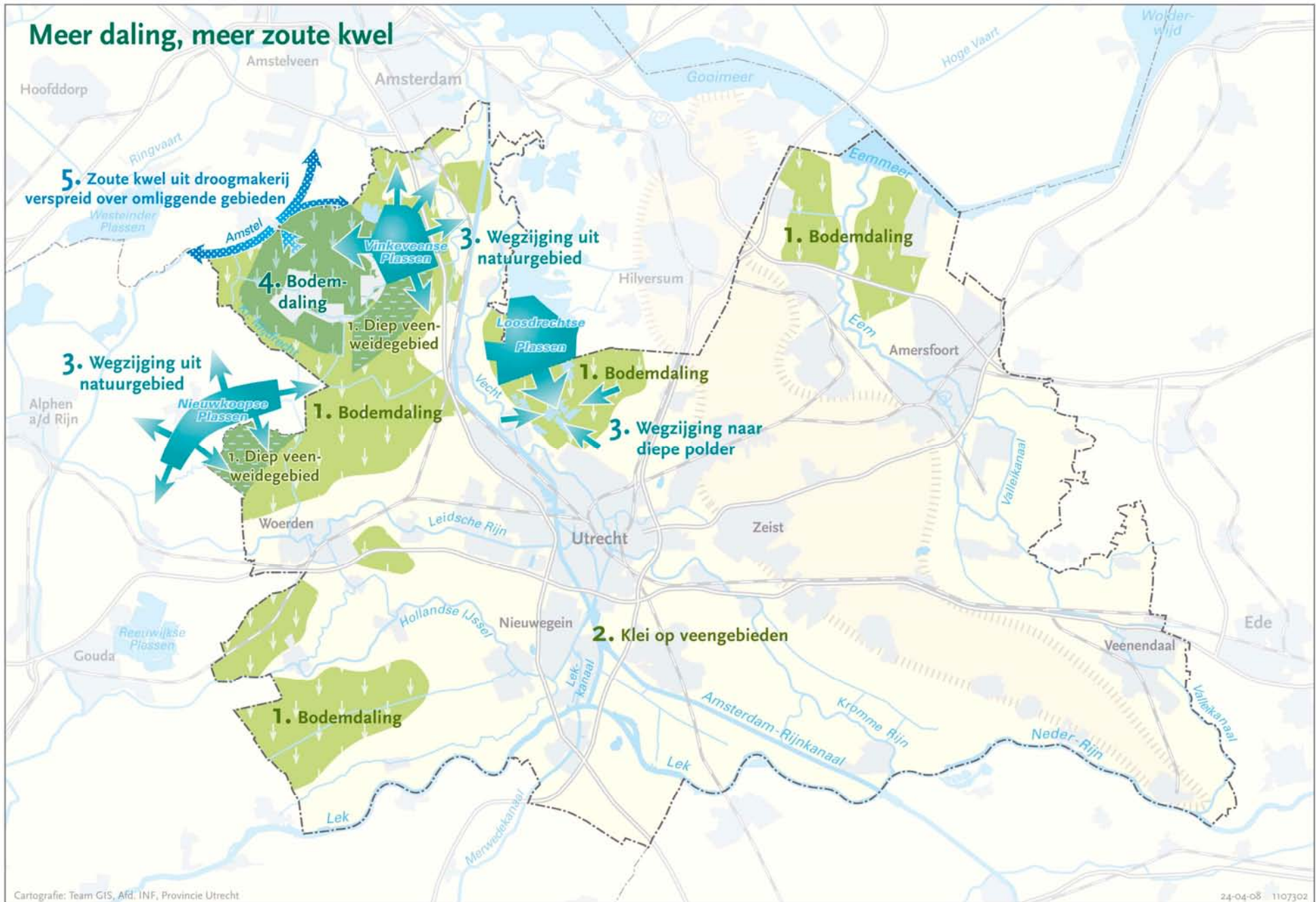
Door stijging van de temperatuur verandert de soortensamenstelling in natuurgebieden. Van belang blijft echter dat deze voor nieuwe soorten bereikbaar blijven (kaart: punt 3). Ze moeten robuust genoeg zijn om de gevolgen van klimaatverandering op te kunnen vangen en om een afname van de biodiversiteit te voorkomen. Ook in de huidige situatie zijn nog niet alle ecologische verbindingzones gerealiseerd.

Europa stelt door middel van de KRW kwantiteitseisen aan het grondwater. In 2015, uiterlijk in 2027, moeten de onttrekkingen in evenwicht zijn met de netto aanvulling van het grondwater (neerslagoverschot).

De Utrechtse natuur lijdt nu al schade door droogte (zie kaart: TOP-gebieden, punt 4). Als de perioden van droogte in de zomer vaker voorkomen en langer aanhouden zal de natuur in deze gebieden meer verdrogen.

De landbouw vraagt, zeker ook in droge tijden, om genoeg water van voldoende kwaliteit. Dit is een randvoorwaarde voor de professionele precisielandbouw. In droge zomers, wanneer de verdamping hoog is, kan de wateraanvoer naar deze gebieden onder druk komen te staan. Datzelfde geldt bij droogte voor de beregeningsmogelijkheden op zandgronden. Vooral in de + scenario's van klimaatverandering is er kans op meer droogteschade in het zomerhalfjaar.

Veendijken kunnen door extreme droogte uitdrogen en minder stabiel worden. Vooral in het westelijk deel van Utrecht vraagt dit aandacht. Welke dijken om extra aandacht vragen, wordt in hoge mate bepaald door lokale omstandigheden (kaart: punt 5).



Huidige inspanningen

De landelijke verdringingsreeks en de verdringingsreeks Amstelland regelen in droge tijden de wateraanvoer voor de meest kwetsbare functies. Water wordt naar Zuid-Holland aangevoerd via de Lopikerwaard, de gekanaliseerde Hollandsche IJssel en de Oude Rijn (de 'kleinschalige wateraanvoer').

Migratie van soorten wordt nu bevorderd via het beleid van Natura2000 en de natte verbindingzones van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Daarnaast zullen de KRW-inrichtingsmaatregelen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers, hieraan een bijdrage leveren.

Met het instrument GGOR (Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime) worden (grond)waterstanden zo goed mogelijk afgestemd op bestaande functies in een gebied. Voor verdroogde TOP-gebieden worden in het convenant verdrogingsbestrijding afspraken gemaakt over de aanpak.

Vragen voor de toekomst

- Een te frequent gebruik van de verdringingsreeks binnen Amstelland zal waterafhankelijke functies structureel kunnen schaden. Dit vraagt in de toekomst wellicht om andere oplossingen.
- Het is de vraag of in de toekomst, bij het klimaatscenario W+, de kleinschalige wateraanvoer vanuit de Nederrijn-Lek en Amsterdam-Rijnkanaal voldoende kan worden gegarandeerd.
- Met het oog op droogte krijgt 'vasthouden' binnen de trits 'vasthouden-bergen-afvoeren' extra betekenis. Welke delen van onze watersystemen kunnen daarop worden ingericht?
- De ecologische robuustheid van onze watersystemen vraagt om aandacht. Door klimaatverandering moet een verscheidenheid aan goede migratiemogelijkheden bestaan.
- Hoe kunnen we invulling geven aan de kwaliteit die water kan toevoegen aan ons leefklimaat, zowel buiten als binnen de stedelijke gebieden? Denk hierbij ook aan zwem- en vaarwater.

Meer daling, meer zoute kwel

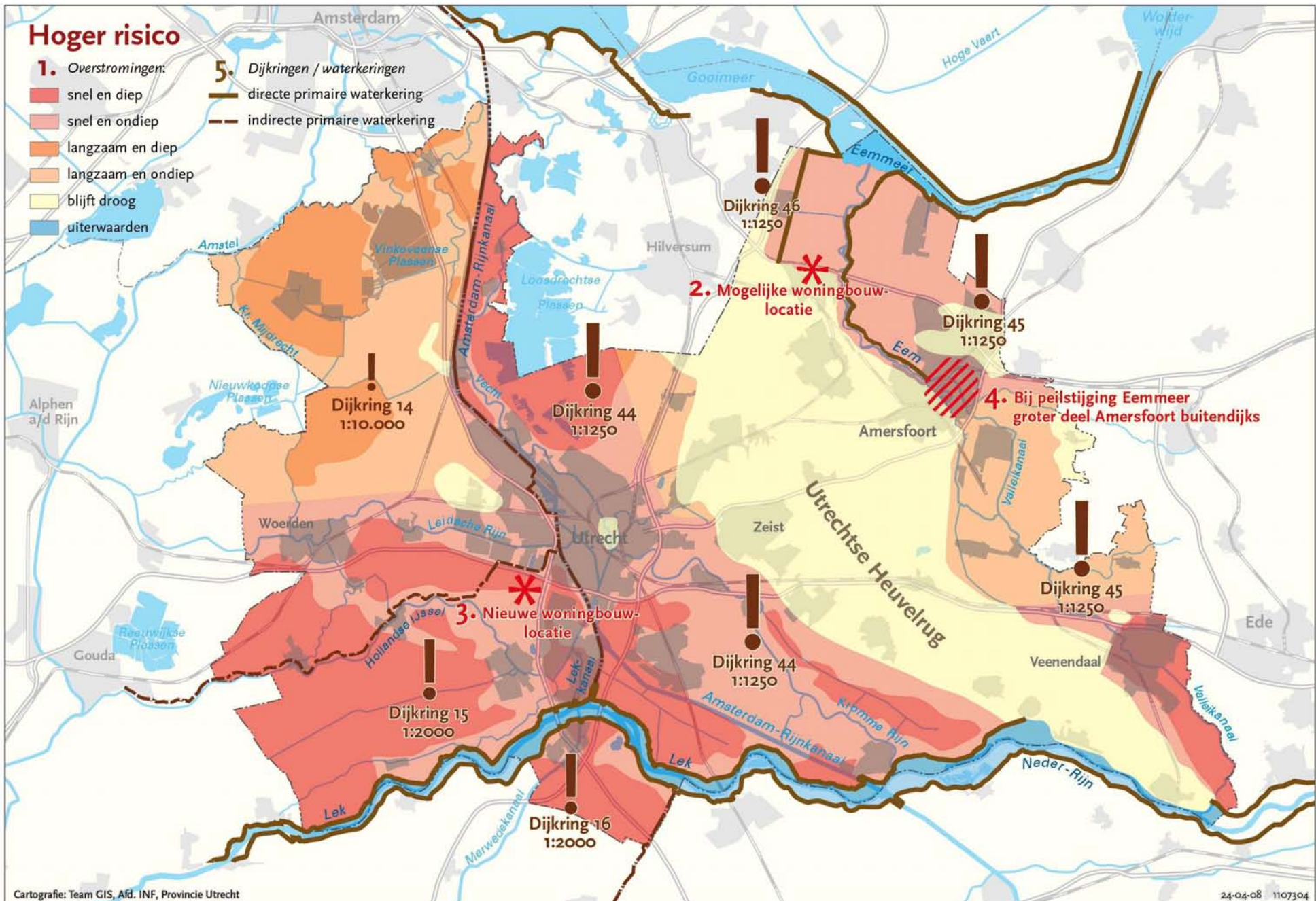
2050: wat komt er op ons af?

West-Nederland ligt in een geologisch dalingsgebied. Veel harder daalt de bodem echter door toedoen van de mens. In het veenweidegebied (kaart: punt 1) daalt de bodem doordat het veen zet, inklinkt en oxideert als gevolg van ontwatering (kort geleden is door de provincie een nieuwe veenkaart gepubliceerd; deze is nog niet verwerkt in de indicatieve kaart in dit hoofdstuk). Ook in kleigebieden en klei op veengebieden (kaart: punt 2) daalt de bodem als gevolg van zetting door ontwatering, maar minder dan in het veenweidegebied.

Het veen daalt niet overal even snel. Behalve met de ontwateringstoestand hangt dit ook samen met de soort veen. Deze ongelijke bodemdaling kan voor problemen zorgen. In natte natuurgebieden gaat de bodemdaling minder snel dan in de drogere landbouw- en natuurgebieden, waardoor het hoogteverschil toeneemt. Water uit natte natuurgebieden gaat steeds sneller verloren. Om de kwaliteit van de natuurgebieden in stand te houden kan de grens in zicht komen van de, aan de bodemdaling gekoppelde, peilverlagingen (kaart: punt 3).

Hogere temperaturen leiden tot versnelde afbraak van veen. In droge zomers kan daarnaast onvoldoende water beschikbaar zijn om de veengebieden van voldoende water te voorzien. Vooral in het klimaatscenario G+ kunnen deze twee samen de bodemdaling bijna doen verdubbelen.

In polder Groot Mijdrecht (kaart: punten 4 en 5) treedt een complex aan problemen op: De bodem daalt daar en er komt een zeer grote hoeveelheid brakke kwel boven, die met name problemen veroorzaakt in omliggende polders waar dit water in de zomer wordt ingelaten. Om de landbouw in het westelijk deel van de polder in stand te houden, zou peilverlaging nodig zijn. Dit zou echter leiden tot een vergrootte toename van brak water. Een toename die ongewenst wordt geacht, mede vanwege de KRW-eis dat geen verslechtering mag optreden van de waterkwaliteit. Het peil niet verlagen zou betekenen dat de landbouw op den duur onmogelijk wordt.



In West-Nederland is verzilting van het oppervlaktewater een waterkwaliteitsprobleem dat in de toekomst groter wordt. Met de zeespiegelstijging verplaatst het probleem zich stroomopwaarts. De effecten van deze 'zouttong' zullen in toenemende mate merkbaar zijn in de (drinkwater)innamepunten in Zuid-Holland. Voor Utrecht zelf zijn vooralsnog geen wezenlijke problemen te verwachten.

Huidige inspanningen

Binnen GGOR en peilbesluiten is het beperken van bodemdaling een van de elementen in het afwegingsproces. Ook wordt al gekeken of in sommige gevallen aangepaste vormen van landbouw of nieuwe natuur een oplossing brengen.

Om de complexe problemen in polder Groot Mijdrecht aan te pakken, wordt een gebiedsgerichte aanpak toegepast waarbij de problematiek integraal wordt bekeken.

Water voor het in stand houden van peilen, gecombineerd met zoet houden van watergangen in West-Nederland, wordt nu bij droog weer aangevoerd vanuit Utrecht. Deze kleinschalige wateraanvoer (KWA) is met een waterakkoord geregeld tussen de betrokken partijen.

Vragen voor de toekomst

- Wat is de houdbaarheid op termijn van toenemende peil- en maaiveldverschillen bij de huidige functieverweving in het veenweidegebied?

Hoger risico

2050: wat komt er op ons af?

Het risico van overstromingen is de resultante van de kans op het optreden van overstromingen en de gevolgen van die overstromingen (schade en slachtoffers). De gevolgen worden in hoge mate bepaald door de inundatiediepte en –snelheid.

De kans

Door klimaatverandering zal in winter en voorjaar de piekafvoer van rivieren hoger zijn. Extreme hoogwaters zullen frequenter voorkomen. Hoeveel water Nederland kan bereiken (bijvoorbeeld via de Rijn) hangt onder meer af van de maatregelen in Duitsland. Daarbij zijn ook de maatregelen in het kader van ruimte voor de Rivier voor Utrecht van groot belang. Er wordt verwacht dat de maatgevende afvoeren zullen stijgen en daarmee een grotere dreiging zullen vormen. Daarnaast zal de rivierafvoer bemoeilijkt worden door een stijgende zeespiegel. Het vaststellen van een kans op overstroming blijkt echter zeer lastig en kan alleen met een grote bandbreedte van onzekerheid.

De gevolgen

Door verdere groei van investeringen, bewoning en bodemdaling nemen de eventuele gevolgen van overstromingen toe.

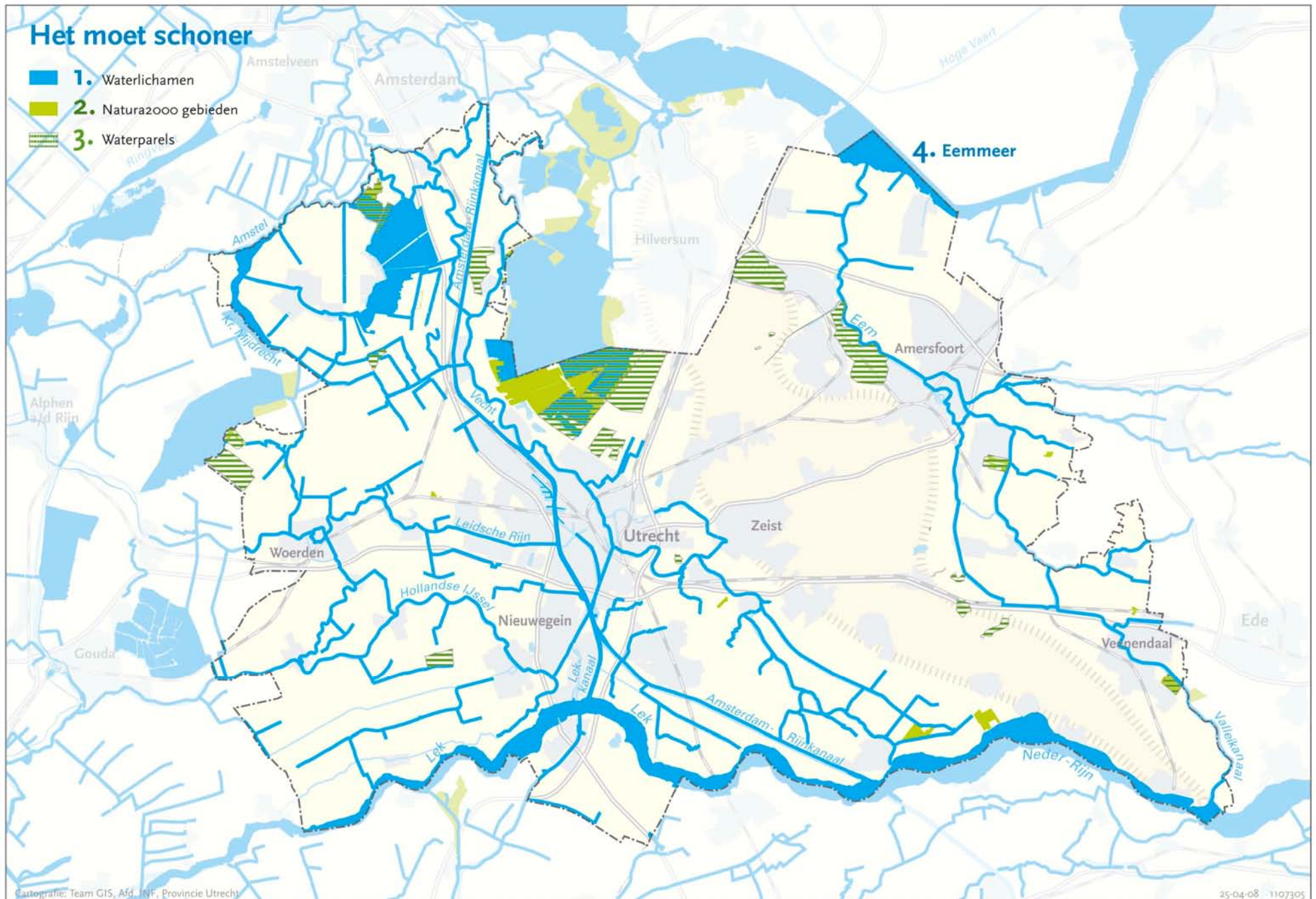
Risico's(kans X gevolg)

Op de kaart (**kaart: punt 1**) is een indicatie weergegeven van welke gebieden snel en diep, snel en ondiep, langzaam en diep en langzaam en ondiep onderlopen bij een overstroming vanuit het Eemmeer of de Nederrijn. Diep betekent hier meer dan 2 meter. Bij een dijkdoorbraak is de potentiële schade en het potentiële aantal slachtoffers het grootst in de diep en snel onderlopende gebieden.

Op de kaart zijn twee bouwlocaties weergegeven. De locatie bij Baarn (**kaart: punt 2**) ligt buitendijks. De locatie Rijnenburg (**kaart: punt 3**) in Utrecht ligt op een locatie die relatief snel kan inunderen bij een dijkdoorbraak. Bij de ontwikkeling van deze locaties zullen criteria vanuit waterveiligheid dus een belangrijke rol moeten spelen. Bij verhoging van het Eemmeer komt ook een groter deel van Amersfoort buitendijks te liggen (**kaart: punt 4**).

Huidige inspanningen

In Nederland zijn in de Wet op de Waterkering dijkringen vastgelegd. Deze dijkringen (**kaart: punt 5**) beschermen gebieden die in principe kunnen overstromen. Voor deze dijkringen is een veiligheidsnorm vastgesteld als gemiddelde overschrijdingskans per jaar van de hoogste hoogwaterstand, waarop de waterkering moet zijn berekend. In Utrecht varieert die gemiddelde overschrijdingskans tussen 1/1250, 1/2000 tot 1/10.000 per jaar.



Voor de Nederrijn-Lek worden in de periode tot 2015 in het kader van Ruimte voor de Rivier maatregelen genomen om aan de veiligheidsnormen te voldoen.

Voor de indirecte primaire keringen (c-keringen) worden eind 2008 hydraulische randvoorwaarden vastgesteld, waaraan uiterlijk in 2011 wordt getoetst. Grote delen van de c-keringen langs het Amsterdam-Rijnkanaal, en met name langs de gekanaliseerde Hollandsche IJssel, zullen (waarschijnlijk) niet aan de normen voldoen.

De regionale keringen worden voor 2015 getoetst aan de veiligheidsnormen en op orde gebracht.

Vragen voor de toekomst

- Hoe kan op termijn tegen aanvaardbare kosten een goed veiligheidsniveau worden geboden aan de bewoners van Utrecht?
- Hoe om te gaan met de normen voor de primaire waterkeringen in Utrecht? Deze zijn al enkele decennia terug vastgesteld en door de groei van de bevolking en toegenomen economische investeringen, naar onze mening, inmiddels achterhaald. Dit geldt met name voor dijkkring 44 en 45.
- Hoe gaan we om met de indirecte primaire keringen als blijkt dat deze niet aan de norm voldoen? Willen we die dan verbeteren, kiezen we voor een ander tracé of kiezen we voor aanpassing van de veiligheidsnormen voor de voorliggende dijkringen 15 en 44?
- Hoe kunnen we in de toekomst risico's verder bestrijden door gevolgen te beperken? Kan dat bijvoorbeeld door aangepast te bouwen of door de aanleg van compartimenteringskeringen? Hoe kunnen we daarbij bestaande en nieuwe infrastructuur gebruiken?
- Hoe gaan we om met door regionale keringen beschermde gebieden? Gebieden waarvan de functie wordt gewijzigd in relatie tot eventuele normaanpassing en de financiering van aanpassingen aan de kering? Hoe gaan we om met regionale keringen in bestaand stedelijk gebied als deze niet voldoen?

Het moet schoner

2050: Wat komt er op ons af?

Europa stelt in de KRW eisen aan de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Uiterlijk in 2027 moeten voor de oppervlaktewaterlichamen (zie kaart: punt 1) de chemische en ecologische doelen voor een goede waterkwaliteit zijn gehaald. Ook grondwaterlichamen moeten dan een goede toestand hebben bereikt. De waterkwaliteit moet dus al ruim voor 2050 op orde zijn.

In Natura2000 gebieden (zie kaart: punt 2) geldt dat in de 'sense of urgency gebieden' in 2015 de hydrologische randvoorwaarden moeten zijn gerealiseerd. Voor deze gebieden is daar geen uitloop op mogelijk.

In het spoor van de KRW zijn gebieden geïdentificeerd met bijzondere aquatische waarden, de zogeheten Waterparels (zie kaart: punt 3). Doel van de Waterparels is om gebieden met waardevolle waternatuur die niet onder de KRW vallen toch te beschermen en te onderhouden. De Waterparels worden niet, zoals in de KRW wel gebeurt, gerapporteerd aan de EU, maar worden in het toekomstige Waterplan verankerd.

Het Eemmeer (kaart: punt 4) is een locatie die nu al kampt met een slechte waterkwaliteit, vooral als gevolg van eutrofiëring. Opwarming door klimaatverandering versterkt de ongunstige effecten van een overschot aan voedingsstoffen in het water.

In droge en warme perioden is een deel van de provincie afhankelijk van aangevoerd rivierwater via het Amsterdam-Rijnkanaal. De kwaliteit van dit water wordt voor een belangrijk deel bepaald door de kwaliteit zoals die vanuit de buurlanden wordt afgevoerd. Deze kwaliteit is ten dele nog onvoldoende om de gewenste doelen te realiseren.

Huidige inspanningen

Door waterschappen, gemeenten, provincie en rijk wordt hard gewerkt aan de implementatie van de KRW. In de periode tot eind 2008 wordt het concept Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) opgesteld.

Eind 2009 wordt het plan van kracht. De (grond-)waterlichamen, de doelen die gaan gelden voor deze waterlichamen en de maatregelen voor grondwater worden door de provincie vastgelegd in een partiële herziening van het Waterhuishoudingsplan 2005-2010. De maatregelen voor het oppervlaktewater worden door de waterbeheerders vastgelegd in hun beheerplannen.

De chemische kwaliteitsnormen voor de KRW worden opgenomen in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water. Tot het in werking treden van dit Besluit zijn de MTR-normen van kracht. De ecologische doelstellingen en de daarbij horende normen voor de ecologie ondersteunende parameters (zoals de nutriënten), worden door de provincie in de partiële herziening van het Waterhuishoudingsplan vastgelegd. Deze doelen gelden alleen voor de oppervlaktewaterlichamen.

Gedurende de looptijd van dit waterplan ligt voor de KRW de nadruk op het uitvoeren van de maatregelen uit het eerste en het voorbereiden van het tweede SGBP.

Momenteel zijn nog niet alle Natura2000 gebieden officieel aangewezen. Dit gebeurt de komende jaren in enkele tranches. Voor elk Natura2000 gebied wordt een beheerplan opgesteld, uiterlijk in 2013.

Voor het Eemmeer zijn binnen het project BEZEM maatregelen voorbereid om de eutrofiëringsproblemen in de randmeren aan te pakken.

Vragen voor de toekomst

- Hoe willen wij omgaan met niet-prioritaire stoffen in de overige wateren buiten de KRW waterlichamen? En wat wij met de Ecologische Normdoelstellingen (END) uit het huidige waterhuishoudingsplan?
- De systematiek van de KRW is nieuw en ecologische effecten van (inrichtings-)maatregelen zijn in sommige gevallen niet goed te voorspellen. Een vraag voor komende planperiode is welke maatregelen het meest effectief zijn.
- Hoe willen wij omgaan met de waterparels? Aan welke doelstellingen moeten deze wateren voldoen?

3 BELEIDSVISIE

Duurzaam gebruiken en beheren

In ons collegeprogramma geven wij aan van Utrecht een excellente provincie te willen maken. Een gebied waar mensen graag wonen en werken. Een topregio voor ondernemers. Een provincie waar ruimte is om te genieten van natuur en landschap. Om dit te bereiken, kiezen we voor een aanpak met oog voor duurzaamheid en kwaliteit. Wij voeren dit beleid uit met onze partners: de Utrechtse waterschappen, het Rijk, gemeenten, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven.

De ligging van de provincie aan Nederrijn/Lek en Eemmeer, de daling van de bodem en de verandering van het klimaat maken Utrecht kwetsbaar. Wateroverlast, verdroging en op sommige plaatsen een slechte kwaliteit van zowel grond- als oppervlaktewater zijn problemen waar de provincie nu al mee kampt. De toenemende bevolkingsdruk en economische groei vragen om extra aandacht voor deze problematiek. De nieuwe klimaatscenario's van het KNMI vormen daarbij voor de planperiode van ons Waterplan, zoals afgesproken in NBW-actueel, het uitgangspunt.

Wij zien in dit licht drie belangrijke pijlers in ons nieuwe Waterplan:

- Waterveiligheid.
- Kwantiteit en kwaliteit van watersystemen.
- Gebruik en beleving van water.

Onze aanpak

Onze aanpak zal zijn het stellen van kaders, het ruimtelijk waarborgen van waterbelangen, het stimuleren en faciliteren van ontwikkelingen en het uitvoeren van onderzoek.

Kaders stellen

Ons Waterplan vormt het beleidskader voor de waterbeheerplannen van de waterschappen, waarin zij onze strategische doelen nader

invullen en de uitvoering programmeren. Indicatoren worden gezamenlijk opgesteld. De provincie keurt de waterbeheerplannen goed; waterschappen en provincie overleggen periodiek over de uitvoering van de waterbeheerplannen en waar nodig vindt bijsturing plaats.

Ruimtelijk mogelijk maken

Met de nieuwe Waterwet in het vooruitzicht krijgen doelen met een ruimtelijke component in ons Waterplan de status van structuurvisie water, wanneer Provinciale Staten aangeven dat daarmee een provinciaal belang wordt gediend. Dit betekent dat wij daarvoor de reguliere ruimtelijke ordenings-instrumenten in kunnen zetten. Wij streven er nadrukkelijk naar dat de gemeenten in goed overleg deze doelen al opnemen in hun bestemmingsplannen.

Belangrijke basis voor een duurzame ruimtelijke ontwikkeling is dat zowel provincie, gemeenten als waterbeheerders alert zijn op een zo vroeg mogelijke toepassing van de watertoets bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen.

Stimuleren

Wij stimuleren en faciliteren inspanningen van onze waterpartners om de kwaliteitsverbetering van waterbeheer, waterveiligheid en watergebruik te versnellen. Wij letten daarbij op kostenbesparing en betere dienstverlening aan onze inwoners.

Met de Leidraad water en milieu in ruimtelijke plannen en de daarin opgenomen milieukwaliteitsprofielen bieden wij gemeenten ondersteuning om o.a. de wateraspecten te integreren in ruimtelijke planontwikkeling.

Onderzoek

Een aantal vragen, met name rondom klimaatverandering, vereist nader onderzoek om tot bewuste keuzes te kunnen komen voor de periode ná 2015. Dit onderzoek willen wij de komende beleidsperiode uitvoeren. Hierin richten wij ons op de gehele bandbreedte van de KNMI-klimaatscenario's om juist de extremen goed in beeld te brengen. Een aantal belangrijke onderzoeken in dit verband wordt geprogrammeerd in het project "Water op Orde", waarin zichtbaar wordt gemaakt wat er moet gebeuren om ons bodem- en watersysteem klimaatbestendig te maken.

Waterveiligheid

Wij willen de Utrechtse bevolking een aanvaardbaar overstromingsrisico kunnen bieden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Zowel voor bestaande als toekomstige ontwikkelingen is het van belang de risico's (opnieuw) te bezien.

Kaders stellen

De provincie ziet toe op de naleving van de Verordeningen Waterkering.

Voor de regionale keringen ligt tot 2015 de nadruk op het toetsen van waterkeringen op de veiligheidsnormen, het op orde brengen van alle keringen en het vaststellen van leggers en beheersregisters.

Voor de regionale keringen die buiten onze provinciale bevoegdheid vallen, zullen wij bij het Rijk aandringen om deze spoedig te normeren en op orde te brengen.

Wij zien op dit moment nieuwe bouwvoornemens in het buitendijkse gebied langs het Eemmeer. Tot het tijdstip van vaststelling van het (landelijk) beleid gaan wij uit van een werknorm van 1:1.250, en bij voorkeur 1:4.000 voor bescherming tegen overstromingen. Daarmee kunnen wij inhaken op toekomstige ontwikkelingen.

De provincie ziet toe op een goede calamiteitenorganisatie door gemeenten en waterschappen. Een heldere afstemming met het Rijk faciliteert hierin.

Ruimtelijk mogelijk maken

In het project Ruimte voor de Lek ontwikkelen wij uiterwaarden van een bijzondere kwaliteit, waarbij uiteenlopende doelen (veiligheid en ruimtelijke kwaliteit) worden gediend. Wij hechten grote waarde aan een voortvarende uitvoering van dit project.

De provincie draagt bij aan een goede ruimtelijke inpassing van dijkversterkingsplannen (Eemdijk, Diefdijk) en benut daarbij de kansen voor het meekoppelen met andere projecten en voor de ruimtelijke kwaliteit (samenhang met natuur, landschap, cultuurhistorie, archeologie, e.d.).

Stimuleren

Wij benaderen waterveiligheid binnendijs als een integraal ruimtelijk vraagstuk op basis van keringen, overstromingsdiepte en –snelheid, evacuatiemogelijkheden en occupatiepatroon. Wij ontwikkelen op basis hiervan een risicozoneringsskaart en geven per zone aandachtspunten aangaande ruimtelijke ontwikkeling. De provincie vraagt gemeenten deze kaart te hanteren bij locatiekeuze en inrichting. De provincie neemt in haar eigen belangenafweging van onder meer locatiekeuzes, inrichting, bij de aanleg van nieuwe provinciale wegen en de aanpassing daarvan waterveiligheid expliciet mee. Waar het uit oogpunt van provinciaal belang nodig blijkt, krijgen onderdelen van deze kaart de status van structuurvisie water.

De provincie vraagt gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen vroegtijdig rekening te houden met de keur en de legger van het waterschap en met de (in ontwikkeling zijnde) legger van het Rijk.

Onderzoek

Komende resultaten van landelijke en regionale studies, waaronder de toetsing van de C-keringen langs gekanaliseerde Hollandse IJssel en Amsterdam-Rijnkanaal, geven inzicht in de waterveiligheids-situatie in dijkringen 14, 15 en 44. Wij gaan deze resultaten benutten om tot een afgewogen oordeel te komen over versterking en/of compartimentering.

Wij voeren een studie uit naar de gevolgenbeperkende maatregelen in het zuidelijk deel van de Gelderse Vallei (dijkring 45).

Wij vragen het Rijk te onderzoeken in hoeverre de normen voor de provincie Utrecht, zoals opgenomen in de Wet op de Waterkering, nog voldoen.

Kwantiteit en kwaliteit van watersystemen

Wij zien waterkwantiteit en –kwaliteit als sterk verweven dimensies van onze in de meeste gevallen kunstmatige watersystemen. Sturen op kwantiteit heeft in veel gevallen tevens effect op de kwaliteit, en andersom. Wij voorzien dat deze relatie in de toekomst nog sterker wordt. Wij staan daarom een geïntegreerde benadering voor, waarin ook bodemeigenschappen en grondgebruik worden betrokken.

Combineren van kansen voor waterberging, ecologische verbinding en verbetering van de waterkwaliteit heeft daarbij onze aandacht. Uitgangspunt vormen de afspraken gemaakt in het kader van de Actualisatie Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW-actueel). De tritsen vasthouden-bergen-afvoeren, vasthouden-opsparen-aanvoeren en schoonhouden-scheiden-zuiveren blijven een belangrijke basis voor ons nieuwe Waterplan. Het strategisch beleid (deel I) van ons onlangs vastgestelde grondwaterplan wordt in het waterplan overgenomen.

Kaders stellen

De NBW-normen voor wateroverlast zullen in een provinciale verordening worden opgenomen. Naar verwachting voldoen onze watersystemen in 2015 aan NBW-actueel. Voor de langere termijn moet rekening worden gehouden met mogelijk zwaardere, meer ingrijpende maatregelen. In 2012 zullen de waterschappen een nieuwe toetsing van onze watersystemen uitvoeren, mits nieuwe inzichten hebben geleid tot een aanpassing van de KNMI '06-scenario's. Daarnaast hebben burgers en bedrijven een eigen verantwoordelijkheid om schade als gevolg van wateroverlast zoveel mogelijk te voorkomen c.q. te beperken.

We hebben doelstellingen voor de EHS, ecologische verbindingzones en robuuste verbindingen. Verder hebben we specifiek soortenbeleid en werken we aan leefgebiedenbeleid. In natuurgebiedsplannen worden de concrete doelen beschreven. Daarnaast is er aandacht voor de Natura2000 gebieden en verdrogingsbestrijding in de TOP-gebieden. Waterschappen spelen een belangrijke rol bij de realisering van die natuurwaarden. De natuurdoelen zijn daarom ook leidend voor de waterschappen.

Voor de KRW voeren wij een partiële herziening uit van ons Waterhuishoudingsplan 2005-2010. Wij nemen de waterlichamen en doelen voor de KRW uiteindelijk op in ons nieuwe Waterplan. De waterbeheerders voeren hun maatregelen in het maatregelpakket 2009-2015 uit.

Wij zoeken samen met het Rijk en de waterbeheerders naar een normering van de waterkwaliteit buiten de KRW-waterlichamen.

Voor de Natura2000 gebieden, waarbij de provincie het voortouw neemt, moeten de beheerplannen er in september 2009 liggen. Pas daarna krijgen deze gebieden een definitieve begrenzing. In de 'sense of urgency gebieden' van de Natura2000 gebieden dienen de hydrologische randvoorwaarden in 2015 op orde te zijn.

Ruimtelijk mogelijk maken

Wij streven naar een optimaal waterkwaliteits- en -kwantiteits-beheer voor alle betrokken functies. Een meer eenduidige rangschikking van functies over hydrologische eenheden kan daarbij een oplossing zijn. Dit moet blijken uit het GGOR-proces. Om functies te kunnen blijven faciliteren zouden functiewijziging, herbegrenzing van EHS/landbouwgebied of nadere voorschriften aan grondgebruik onder voorwaarden moeten kunnen worden overwogen.

In 2008 willen wij een besluit nemen over een duurzame en betaalbare ruimtelijke strategie voor de polder Groot Mijdrecht-Noord. Deze strategie zal worden opgenomen in ons nieuwe Waterplan.

Stimuleren

Wij willen met de terreinbeherende organisaties en de LTO het Convenant Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden) sluiten en de uitvoering ervan stimuleren.

Wij hebben aandacht voor de grondverwerving voor natte ecologische verbindingzones en verdrogingsbestrijding in relatie tot de taakstelling van waterschappen. Wij stellen extra middelen beschikbaar voor groen-blauwe diensten voor het realiseren van natuurvriendelijke oevers in KRW-waterlichamen.

Wij hebben gedetailleerde informatie over de bodemgesteldheid van onze veenweidegebieden vastgelegd in onze Veenkaart Utrecht. Wij gebruiken deze kaart bij gebiedsgerichte projecten waar sprake is van functieverandering. Wij vragen de betreffende waterschappen die kaart te gebruiken binnen het GGOR-proces en voor het vaststellen van peilbesluiten.

Onderzoek

Wij streven in onze provincie naar robuuste, veerkrachtige watersystemen. Wij willen daarom, binnen het kader van ons onderzoeksprogramma Water op Orde, mogelijkheden tot het vasthouden van water binnen de watersystemen ("sponswerking") verder onderzoeken. In tijden van overvloed kan zo een buffer worden aangelegd voor tijden van droogte. Wij willen de toepassing van dit principe, en het daarvoor benodigde instrumentarium, onderzoeken voor één of enkele deelgebieden in onze provincie. Waar aan de orde zullen wij daarbij de meest recente informatie benutten over de bodemgesteldheid, zoals door ons verzameld in de Veenkaart Utrecht.

Tevens zullen wij binnen Water op Orde samen met waterbeheerders, gemeenten en maatschappelijke organisaties twee klimaatpilots uitvoeren voor stedelijke herontwikkeling en stedelijk uitleggebied.

Voor de watervoorziening in tekortsituaties is voor Amstelland de landelijke verdringingsreeks nader uitgewerkt. Op termijn kunnen langer durende droogteperiodes meer gaan voorkomen. De verdringingsreeks zal dan vaker in werking gaan treden. Wij willen gezamenlijk met onze partners in Amstelland onderzoeken of de verdringingsreeks op termijn nog toereikend is en of andere, eventueel ruimtelijke, oplossingen wenselijk zouden kunnen zijn. Dit in relatie tot de (capaciteit van de) doorvoer van zoet water naar West-Nederland.

Gebruik en beleving van water

In een drukker en warmer wordende provincie wordt water een steeds belangrijker onderdeel van ons leefklimaat. Water voor onze huishoudens en water voor recreatie. Daarbij kan water tevens een meerwaarde bieden in de ruimtelijke kwaliteit van de Randstad.

Kaders stellen

Gemeenten stellen binnen de wettelijk gestelde termijn verbrede GRP's op en geven daarin aan hoe zij vorm geven aan de basisinspanning en de opvang en afvoer van overtollig grond- en regenwater.

Wij stellen randvoorwaarden voor een goed functionerend recreatief en utilitair vaarwegennet, zoals opgenomen in de provinciale vaarwegen-verordening. Voor zover het vaarwegen betreft die bij de provincie in beheer zijn, dragen wij daarvoor tevens zorg. Uit het oogpunt van doelmatig vaarwegbeheer kunnen wij vaarwegen overdragen.

Voor zwemwateren zullen wij invulling geven aan de Europese zwemwaterrichtlijn.

Stimuleren

De provincie stimuleert samenwerking en innovatie in de waterketen in aansluiting op het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen. Uitgangspunt is het bereiken van een minimale belasting en een optimale kwaliteit van oppervlaktewater en milieu, tegen lage maatschappelijke kosten voor de burger, door de keten te benaderen als één systeem. Innovatie bestaat bijvoorbeeld uit (her)gebruik van effluent en afvalstoffen en energiewinning uit effluent.

Wij stimuleren het koppelen van (landschappelijke) belevingswaarde aan projecten voor veiligheid, kwaliteit en kwantiteit. Dit draagt bij aan een blijvend aantrekkelijke provincie.

Met betrekking tot waterveiligheid en waterhuishouding zullen zich in de toekomst meer extremen gaan voordoen. Een van die extremen, een grotere droogte, betekent dat water kostbaarder wordt. Goede communicatie en educatie over waterveiligheid en watergebruik richting burgers en bedrijfsleven is in dat kader nodig.

Samenvattend

Lange termijn ontwikkelingen, zoals klimaatverandering en de maatschappelijke en economische ontwikkeling van de provincie Utrecht, beïnvloeden onze watersystemen en waterveiligheid.

Ook bij het opstellen van WHP3 zijn de meeste ontwikkelingen al onderkend. WB21 hield rekening met klimaatontwikkelingen, het KRW pakket was in ontwikkeling en veiligheid was een belangrijk issue.

Op basis van nieuwe informatie, nieuwe inzichten en nieuwe wettelijke instrumenten zal het beleid in het Waterplan worden geactualiseerd. Ook wordt er op toegezien om kennis te verzamelen om in het licht van onzekere ontwikkelingen ook na dit plan te kunnen blijven zorgen voor een duurzaam ingericht watersysteem voor Utrecht.

Naast doorgaan op de ingeslagen weg zijn er vijf belangrijke punten die in het Waterplan aan de orde moeten komen:

1. Waterveiligheid expliciet en vroegtijdig meenemen bij locatiekeuze en (her)ontwikkeling van woon- en werkgebieden.
2. Op orde brengen van de dijkringen. Dit kan niet los worden gezien van een verzoek aan het Rijk om de normen in de Wet op de Waterkering te herzien.
3. Robuuste, klimaatbestendige watersystemen. Om functies daarbinnen te kunnen blijven faciliteren zouden functiewijziging, herbegrenzing van EHS/landbouwgebied of nadere voorschriften onder voorwaarden moeten kunnen worden overwogen.
4. De toekomstige verdeling van zoet water binnen Utrecht en de toekomstige doorvoer naar West-Nederland.
5. Bevordering van efficiëntie en kwaliteitsverbetering in de waterketen en –in bredere zin- de samenwerking tussen waterschappen en gemeenten als gevolg van nieuwe wettelijke ontwikkelingen.

Provinciaal Waterplan 2010-2015: strategische visie op het Waterplan

Ontwerp

29 april 2008

Provincie Utrecht
Afdeling Bodem en Water

Opdrachtgever:
Eric Valkonet

Auteurs:
Frans Kwadijk en Martijn Steenstra (Grontmij Nederland bv)

Eindredactie:
Alexander Haje